

Členité území tvořící jihozápadní hranici České republiky se až do 16. století neoznačovalo nějakým zvláštním názvem (ztotožnění antického pojmu Silva Gabreta s našim teritoriem je sporné), hovořilo se prostě o hraničním či pomezním hvozdu, jehož funkci jako ochranného pásu kolem české země zdůrazňoval již kronikář Kosmas ve 12. století. Stejně tak nebyla přesně vymezena ani zemská hranice, středověký člověk se spokojil s označením, že vede středem lesa.

Teprve v raném novověku docházelo k pečlivějšímu vyznačování hranice (tzv. plecování) a její ostraze, jistě i proto, že se pohraniční území postupně osidlovalo. Pevně byly hranice této části Čech upraveny až na počátku 18. století v důsledku války o španělské dědictví – k Českému království se v roce 1707 připojilo Železnorudsko s některými menšími úseky, vše definitivně stvrdila rakousko-bavorská smlouva z roku 1764. V 16. století se také poprvé objevuje pro hraniční horstvo na jihozápadě české kotliny označení Šumava (1565), i když obecněji užívané se stalo teprve ve století 18. a definitivně potom ve století 19. Šumavou se však chápal celý pás hor od jihu směrem k severozápadu, tzn. včetně dnešního Českého lesa (zaznává to částečně dosud v německém označení Šumavy – Böhmerwald).

K rozlišení obou pohoří došlo teprve se zformováním zeměpisu jako samostatné vědní disciplíny a stanovení horopisného členění. Geomorfologicky tedy označujeme Šumavskou subprovincii a v jejím rámci postupně oblast Šumavská hornatina a celek Šumava, jenž již označuje myšlené pohoří v užším slova smyslu. Tvoří jej celkem šest podcelků a 19 okrsků. Mezi nimi defiluje také název, vyplývající z historického názvosloví regionu – Královský hvozď. Jde o území v severozápadní části Železnorudské hornatiny, horský hřbet zvedající se nad údolím Úhlavy s nejvyšším vrcholem Jezerní horou (1343 m n. m.).

Historicky ovšem termín Královský hvozď (*Künisches Waldhwozd*) označoval území podstatně rozsáhlejší, probíhající při jihozápadní hranici země od údolí Úhlavy na severozápadě až po Stachy na jihovýchodě. Toto vymezení vyplývalo z rozložení feudální držby v regionu. Pozemková šlechta totiž při kolonizaci jihozápadních Čech ve vrcholném středověku dospěla jen na okraj šumavských hor, tedy tam, kde to pro ni ještě bylo rentabilní. Vlastní Šumava zůstala mimo její zájem, takže zůstala dlouhodobě v majetku českého krále jako tzv. komorní zboží, které se jen zastavovalo. Území Královského hvozdu bylo s ohledem na roztroušené osídlení rozděleno do osmi, později devíti nestejně velkých celků, tzv. rychet: Svatá Kateřina (*Sankt Katharina*), Hamry (*Hammern*), Hojsova Stráž (*Eisenstrass*), Javorná (*Seewiesen*), Zhůří (*Haidl*), Kochánov (*Kochet*), Stodůlky (*Stadln*), Stodůlecké Podíly (*Stadler Anteil, Neustadler Gericht*), Stachy (*Stachau*). Každou z rychet reprezentoval rychtář a všem devíti rychtářům byl nadřazen vrchní rychtář (*Oberrichter*). Zprvu byl vybírán z měšťanů nejbližších královských měst, později se etabloval z některého z úřadujících rychtářů. Centrum správy Královského hvozdu se tak stěhovalo do sídla některé z rychet.

S tím, jak se panovníkovi nedostávalo financí, vznikl úmysl Královský hvozď zastavit. Dělo se tak s určitými pauzami od 16. století. V 17. století však stávající zástavní vrchnosti dosáhly, aby se Královský hvozď dostal do jejich dědičného držení. Současně došlo k rozdělení rychet mezi dvě různé vrchnosti – horních šest rychet připadlo kolovratovskému (panství Týnec u Klatov, později palmovské a hohenzollernské Bystřici nad Úhlavou), dolní dvě podléhaly panství dlouhoveskému – nejprve v majetku Kinských ze Vchynic, později Schwarzenbergů. Z právního teritoria Královského hvozdu se v první polovině 18. století vydělilo panství Prášíly.

Text: PhDr. Jan Lhoták
Zpracování: Kolář & Kutálek grafické studio

Znak Králováků

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO

Královské rychty

- I. Svatá Kateřina (*Sankt Katharina*)
  - II. Hamry (*Hammern*)
  - III. Hojsova Stráž (*Eisenstrass*)
  - IV. Javorná (*Seewiesen*)
  - V. Zhůří (*Haidl*)
  - VI. Kochánov (*Kochet*)
  - VII. Stodůlky (*Stadln*)
  - VIII. Stachy (*Stachau*)
  - IX. Stodůlecké Podíly (*Stadler Anteil, Neustadler Gericht*)
- Hranice královských rychet
■ Vydělené panství Prášíly

